

Feri Lainšček

Kot slutnja radovedno

Ob smrti pesnika in prijatelja Milana Vincetiča

Zadnje čtivo, ki ga je vzel v roke, je bila septembrska številka revije *Sodobnost*. Na mizi ob njegovi postelji je ostala odprta na strani 1218. Skoraj do konca je prebral – tako pač lahko sklepam – esej profesorja Valentina Groebnerja *Verjemite mi, lažem*, v katerem piše o fenomenu lažnih novic in med drugim svari pred “napadom mnenjskih robotov”. Gotovo je v tej podrobnosti ob smrti mojega dragega prijatelja in literarnega sopotnika Milana Vincetiča tudi veliko simbolike, a že dejstva, ki so se mi ob tem ujela v misli, so po svoje zgovorna.

Dolga leta mi je vsak mesec prinašal literarne revije, ki jih je prebral in jih ni želel zavreči. Prav obsedeno se je namreč bal, da jih bom nehal spremljati, zato je občasno tudi preverjal, ali sem res prebral vsaj kaj od tistega, kar mi je svetoval ali namignil. Ta njegova bojazen je bila deloma upravičena, vsekakor pa povsem razumljiva, saj so se najina menja o tem, kje vse lahko literarne vsebine v sodobnem času najdejo svoje bralce, zelo razlikovala. Medtem ko sem objavljajl poezijo celo na Facebooku in jo dajal na razpolago najrazličnejšim uglasbitvam, je Milan vztrajal pri “posvečenih” prostorih in tudi kontekstih. Čudil se je moji igri z novotarijami, me svaril pred trivialnostjo in bil predvsem pošteno zaskrbljen, da me bodo v literarnih krogih napačno razumeli in mi bo to v škodo. Prav to njegovo iskreno prijateljsko naklonjenost bom odslej tudi najbolj pogrešal.

Takšne prijateljske zaveze, o kakršni skušam v teh melanholičnih spominskih dnevih premisliti, se gotovo rojevajo na najrazličnejše načine. Še najbolj pa se mi zdi, da se je vse najino skupno porajalo iz vzorca, ki sva ga nosila v sebi, še preden sva se sploh spoznala. Naravnost poetična podoba dečka, ki je odrasčal na železniški postaji v Stanjevcih, bi se namreč zlahka prezrcalila v podobo dečka, ki je nekje blizu za griči, le nekaj deset kilometrov vstran, odrasčal na cesti. Njegov oče je bil namreč železničar, moj pa cestar. Včasih sva se šalila na ta račun in ugotavljala, kateri od obeh poklicev je bil takrat pomembnejši in kakšen transport z Goriškega je ponujal več možnosti, v resnici pa sva vedela, da gre za nekaj globljega. Prepoznala sva se v otroškem spraševanju, kaj neki se skriva za neznanimi ovinki in križišči. Razumela sva veselje ob spoznanju, da vse poti na tem svetu vendarle nekam vodijo. Skratka, bila sva lahko skupaj radovedna in polna upanja. In bila je potrebna le še iskra, ki je zlahka preskočila, ko sva ugotovila, da oba tudi pesniva.

Že kot soboška gimnazijca sva si ob tem vznesenem početu potem ves čas gledala čez ramo in se nato skupaj odpravila proti Ljubljani. Ali še natančneje: šla svojim literarnim sanjam naproti. Moram pač tako reči, čeprav zveni mogoče patetično in Milanu verjetno ne bi bilo všeč, vendar je dejstvo, da je, odkar ga poznam, vse svoje življenje nosil v svojem pesniškem balonu. Prav nič ni obstajalo zanj, česar ne bi želel in znal spraviti vanj. V njegovih verzih je bilo vse fizično in metafizično iz enake snovi. Celo dekleta in ženske, v katere se je do konca zaljubljal, so se vse po vrsti spreminjale v muze. Dobivale so svoj prostor v njegovih knjigah, za mnoge je opremil razkošne pesniške sobane, nikoli pa ni zgradil kuhinje, v kateri bi lahko počele kaj tako vsakdanjega, kot je, recimo, gospodinjenje. Pa ne morem reči, da si ni tega kdaj želel. Tolaži me morda lahko le, da so se tudi neuresničene želje pri njem spet spreminjale v pesmi, ki jih je imel navsezadnje rad, enako kot tiste najbolj radostne in šegave ...

Ljubljana je v osemdesetih nosila navzven obrnjen plašč in bila prizorišče mnovega dogajanja, ki se ni zapiralo med stene in ni izključevalo prišlekov. Na poti od Škuca na Starem trgu, v bližini katerega sva stanovala, do kavarne Union na Miklošičevi in restavracije PEN na Tomšičevi je bilo mogoče srečati prav vse, ki so nas kot mlade ustvarjalce takrat zanimali, in jim tudi pristopiti. Bili so to pač časi, ko se je o literaturi še glasno razpravljalo za kavarniški omizji in ob točilnih pultih zagrizeno debatiralo do jutra. Imela sva srečo, da sva to brbotajoče obdobje in njegov dekadentni šarm še lahko ujela, sva si potem, ko sva se že vrnila nazaj čez Muro, večkrat

rekla. Nekaj nama je očitno pomenilo, da najino obdobje vajeništva ni bilo zaznamovano s šolami kreativnega pisanja, temveč z neizprosnimi pogledi literarnih veličin. Saj kar zadeva mnenje o literarni vrednosti, so ostajali zmeraj strogi, pa najsi se zdaj spomnim Petra Božiča, Kajetana Koviča, Toneta Pavčka, Cirila Zlobca ali Nika Grafenauerja.

No, nanesele so tako, da najine pesmi niso bile uvrščene v *Pesniški almanah mladih* – knjigo, ki jo je natisnila velika Mladinska knjiga in je predstavljala nekakšen generacijski izbor mladih pesnikov. Zadovoljiti sva se morala s knjigo z naslovom *Kot slutnja radovedno*, ki jo je natisnila majhna Pomurska založba in v kateri se nama je pridružila pesnica Valerija Perger. Milana je to takrat zelo potrlo. Zaslutil je seme nečesa, kar se mu je potem ves čas na tihem dogajalo. "Saj mi je jasno, za kaj gre," je značilno skomignil s panonsko povešenimi rameni. "Treba bo pač po daljši in težji poti." Molčal sem, saj nisem bil povsem prepričan. Danes, ko se z njegovega groba oziram nazaj, pa mu še kako pritrjujem. Samoten, odmaknjen, poseben, kakršen je pač bil, je ves ta čas hodil po daljši in težji poti. Omahoval je, dvomil, nergal, tudi preklinjal – vendar, prispel je. Tja, kamor si je od zmeraj najbolj želel: na svojo najljubšo goro, na naš Parnas.

"Vemo, da se neizprosnosti minevanja ni mogoče upreti, a hkrati verjamemo, da obstaja prostor, kjer se skupaj preživeti dnevi potihem zbirajo. Ta prostor je spomin in s to čutečo ter rahločutno razsežnostjo naše duše se bomo odslej dotikali Milanove večnosti," je ob grobu povedal najin skupni prijatelj Franci Just. "Ostaja pa še en prostor, v katerem se bo še mogoče družiti z Milanom Vincetičem. V njem se bodo z njim lahko srečevali ne samo tisti, ki so z njim delili skupne dni, ampak vsi Slovenci. To je prostor lepega, ki ga je ustvaril s svojo umetniško besedo in v njem pustil globoka sporočila," je še dejal – kot zadnji urednik njegovih knjižnih izdaj in literarni zgodovinar, ki je prav gotovo največji poznavalec njegovega obsežnega opusa. In to seveda niso bile le tolažilne besede, namenjene veliki tihi močici, ki se je takrat zbrala na njegovem osončenem prekmurskem griču, temveč tudi ugotovitev, ki zapuščini podeljuje še poseben smisel.

Ena zadnjih pesmi iz cikla *Kantilene*, ki je bila v Milanovem osebni računalniku shranjena 13. avgusta 2017, nosi pomenljiv naslov *Sprevodnik*. Ob slutnji, ki jo lahko v njej začutimo, in ob zanj značilnem eksistencialističnem odnosu do sveta, ki ga lahko prav tako razberemo, stoji tudi v tej drobni pesmi v ozadju svojevrsten duhovni fraktal, katerega samopodobnost je vgrajena v vsa njegova dela. Najdemo ga v slehernem literarnem elementu in v vseh celotah, vanj se navsezadnje zdaj zaokroža še opus, ki ga bo šele treba strnjeno prebrati.

Sprevodnik

Godijo se gozdovi
reke in predmestja
pašniki ob progi
in srnjad ki bega

godi da v vlaku
kinka oče trzne sin
ko vozovnico prešcipne

s komaj slišnim trsk
manj sprevodnik kakor smrt

Pesnik z modernistično izkušnjo, prakso in zavezo se je ob vseh inovativnih strategijah in premišljenih iskanjih nenehoma soočal s prvinskimi svetovi iz otroštva in s komaj kaj manj arhaičnim vsakdanom iz ruralnega okolja. Vse, kar se mu je zunaj njegove delovne sobice v Stanjevcih, ki jo je Franci Just v že omenjenem nagovoru poimenoval "ena od velikih draguljarn slovenske umetniške besede", zdelo tako zelo brutalno in bizarno, da se je pogosto prav obsedeno branil z ironijo in sarkazmom, se je ob pesniškem soočanju spreminjalo v navdih ter rojevalo nekaj povsem drugega. Veliko tega, kar je bilo torej videti nezdružljivo, je na tej točki prehajalo v so-zven in se spreminjalo v svojevrstno asonanco tudi v prenesenem pomenu te besede. Zato morda ni naključje, da je bila prav polrima njegov najljubši pesniški stik, da so njegove primere tako rade ostajale nekakšne poluganke, presenetljive metafore pa kot da si tudi niso želele neposrednega učinka ...

Skratka, vse okoli njega je bilo drugačno, kot si je zares želel, in tudi sam je bil drugačen, kot so večinoma pričakovali. A ravno v napetosti in magnetizmu teh odklonov se je porajalo tisto najboljše, kar je zdaj shranjeno v njegovih zbirkah in knjigah. To sem že dolga leta razbiral in tako mi je tudi sam povedal, čeprav sva se o siceršnjem bivanjskem nelagodju vse redkeje pogovarjala. V morju panonske province pač ni otokov, ki ne bi bili tako ali drugače dostopni, kak samotni pesniški otok pa je tako in tako lahko le metafizičen. Tudi v malomestnem soboškem okolju, kamor se dá kdaj zateči z dežja pod kap, glede tega v resnici ni čisto nič drugače. Šele ob pesnikovi nepričakovani smrti so se tod mnogi zdrznili in ga zagledali odhajajočega čez ravnico, zdaj končno res kot pesnika.

Ne vem, kaj bi dejal, če bi mu bilo to dano videti. Globoko v sebi bi bil mogoče naposled le pomirjen, sicer pa bi se verjetno spet obregnil. Tak je bil pač moj prijatelj Milan Vincetič in hvala mu, da je tak ostal za zmeraj.